

Izbor studija: motivacijska struktura upisa i očekivani uspjeh u pronalasku željenoga posla

Dunja Potočnik

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
e-mail: dunja@idi.hr

SAŽETAK Visoko obrazovanje mladih i kasnije njihovo zapošljavanje, ključni su resursi za ekonomski i društveni napredak zajednice. Polazište osovine – motivacija za izbor studija, po nalazima brojnih istraživanja, oblikuje se još u adolescenciji. Cilj našega istraživanja bio je ispitati koje dimenzije obuhvaća motivacija za upis studija kod studenta Sveučilišta u Zagrebu. Po našim rezultatima, većinom je riječ o upisu željenoga fakulteta, kod kojega prevladava ljubav prema struci i visoka zapošljivost struke. Možemo reći da su studenti svjesni tržišne situacije i s priličnom točnošću procjenjuju svoj (ne)uspjeh u zapošljavanju s obzirom na položaj struke, a razloge otežanoga zapošljavanja u većini slučajeva svode na tri velike grupacije: loš položaj struke i visoka nezaposlenost u struci; prepreke osobne prirode (poput lošega uspjeha na studiju); te loša politička situacija, administrativni problemi i korupcija. Studenti su se po iskazanim stavovima pokazali prilično homogenom grupom jer su u pogledu skoro svih formiranih kategorija motivacija za upis studija i očekivanoga uspjeha u pronalasku posla jedino pripadna područja znanosti izvršila utjecaj u smjeru statistički značajnoga razlikovanja studenata.

Ključne riječi: studenti, motivacija za upis studija, profesionalni ciljevi, fakultet, pronalazak posla, zapošljivost.

Primljeno: studeni 2008.

Pribvačeno: prosinac 2008.

1. Koncept motivacije u istraživanjima profesionalnih ciljeva djece i mladih

Motivaciju studenata za upis na određeni studij možemo opisati kao namjere koje studenti pokazuju tijekom svoga školovanja, a koje su rezultat interakcije usvojenih znanja i vještina, te obrazaca vjerovanja, vrijednosti i osjećaja koji upravljaju ponašanjem. Koncept profesionalnih ciljeva studenata često se nalazi u raznim

Copyright © 2008 Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Institute for Social Research in Zagreb
Sva prava pridržana – All rights reserved

strategijama i smjernicama o rezultatima učenja, no rijetko su predmet znanstvenoga istraživanja, kao što predmet istraživanja nisu ni na koji se način profesionalne motivacije studenata oblikuju i osnažuju kroz obrazovnu vertikalu. Za konceptualiziranje motivacija važno je početi od definiranja procesa koji se zbivaju na individualnoj razini, kao što Super (1990.) naglašava važnost pojma o sebi u individualnim motivacijama, koji je povezan sa stabiliziranjem profesionalnih ciljeva kod adolescenata i rastom zrelosti za karijeru. L. S. Gottfredson (1996.) sugerira da je riječ o sličnom procesu koji se događa u zadnjoj razvojnoj fazi orijentacije na unutarnje sebstvo (starost od 14 godina na dalje). Ona opisuje dva ključna procesa u razvoju profesionalnih ciljeva: određivanje i kompromis. Određivanje označava proces u kojem adolescent ograničava svoje ciljeve na prihvatljive alternative. Unutar ovoga raspona adolescent čini kompromis, mijenjajući idealistične ciljeve za realnije u smislu izbora karijere.

Wahl i Blackhurst (2000.) naglašavaju da djeca mogu razumjeti informacije o karijeri vrlo rano, a njihov se interes za razumijevanje pojmova vezanih uz karijeru povećava s njihovim napredovanjem kroz školovanje. Brojne teorije naglašavaju važnost roditelja pri izboru zanimanja. Primjerice, Superova razvojna teorija (1990.) prepoznaje obitelj kao izvor utjecaja na pojam o sebi i zrelost percepcije karijere. Ecclesov model očekivane vrijednosti naglašava važnost roditelja kao modela, izvora ohrabrenja i informacija, te resursa i mogućnosti za svoju djecu (Eccles, 1983.). Lyon (1996.) pokazuje važnost utjecaja obitelji, posebice u stavovima prema prirodnim i tehničkim znanostima dok Woolnough (1994.) naglašava važnost društvenoga podrijetla i roditeljskoga utjecaja na izbor smjera visokoga obrazovanja. Također, Carpenter (1983.:305) iznosi da podaci pokazuju kako prijelaz od srednje škole do fakulteta ovisi o socijalnom podrijetlu, prijašnjem obrazovnom uspjehu, profesionalnim ciljevima, kao i o procesu međuljudskoga ohrabivanja i samoprocjene.

Boudon (1974.) pretpostavlja da socijalno podrijetlo utječe na obrazovno postignuće na dva načina. Prvo, nejednak pristup resursima koji su potrebni za učenje uzrokuje razlike u akademskim kompetencijama, a koje, pak, snažno utječu na obrazovno postignuće. Ovaj primarni utjecaj društvenoga položaja može objasniti značajan dio nejednakosti u obrazovnim prilikama. Drugo, društveni status obitelji direktno utječe na obrazovne strategije, čak ako djeca imaju jednake kompetencije. Za ove se sekundarne efekte pretpostavlja da rezultiraju iz statusno uvjetovanih percepcija uloženi u obrazovanje, te njihova povrata. Prema empirijskim istraživanjima, oko polovica statusnih utjecaja na obrazovna postignuća može biti pripisano primarnim, a druga polovica sekundarnim efektima (Erikson i drugi, 2005.). Slično, Carpenter je u svom istraživanju (1983.:310) pokazao da je utjecaj socijalnoga podrijetla iznimno značajan jer ne samo da određuje kako će više pripadnika višega sloja upisati fakultet ako su to planirali, nego će oni i u značajnoj mjeri više od drugih slojeva upisati fakultet iako to nisu namjeravali. Andres i drugi (2007.:137) u prilog svojoj tvrdnji da su obrazovna očekivanja i rezultati pozitivno povezani sa socioekonomskim statusom obitelji, te da obrazovanje obitelji tendiraju putem vlastitoga socijalnog kapitala da na vrijeme transferiraju svojoj djeci informaciju

o obrazovnim prilikama, navode i zaključke drugih autora (Bourdieu i Passeron, 1979.; Coleman, 1988.).

Mnoga su istraživanja pokazala da se motivacija pri upisu studija razlikuje s obzirom na spol – socijalno podrijetlo važnije je kod mladića nego kod djevojaka, dok je percipirano ohrabrenje od strane “značajnih drugih” – akademska samoprocjena i akademsko postignuće, važnije kod djevojaka. Whitehead (1996.) je pronašao dokaze da mladići i djevojke odabiru karijere na različite načine. Mladići su skloniji izboru prirodnih i tehničkih znanosti, a djevojke umjetnosti, jezicima i društvenim znanostima. Kao što Gottfredson (1996.) izlaže, dječaci u dobi od deset godina preferiraju maskulina zanimanja, poput inženjera, pilota, liječnika dok su djevojčice okrenute zanimanjima koja se tradicionalno smatraju feminiziranima, kao što su učiteljica i medicinska sestra. No, u dobi između 11 i 13 godina dječaci još uvijek preferiraju maskulina zanimanja dok se kod djevojčica događa zaokret k višoj zastupljenosti maskulinih zanimanja. Maskulina zanimanja djece obaju spolova obuhvaćaju preferencije za zanimanjima liječnika, znanstvenika, inženjera i astronauta. Nastupanjem kraja srednjoškolskoga obrazovanja kod značajnoga se broja mladih događa zaokret k zanimanjima srednjega društvenog statusa. U ovoj su studiji starija djeca smanjila raskorak između profesionalnih ciljeva i očekivanja. Mladići, koji u pravilu pokazuju veću sklonost k odabiru zanimanja putem fantazija od djevojčica, modeliraju svoje ciljeve k realističnima s porastom dobi. Kako se bliži kraj školovanja, mladići, također, modeliraju svoja očekivanja o visini plaća.

Recentna istraživanja izbora zanimanja adolescenata (Schoon i Parsons, 2002.) konceptualizirana su unutar teorija koje prepoznaju utjecaj kontekstualnih faktora. Na tom tragu, jedan od interesantnijih okvira za promišljanje profesionalnih ciljeva onaj je Lenta, Browna i Hacketta (2002.), odnosno teorija društvenoga prepoznavanja karijera (*social cognitive career theory* – SCCT). SCCT drži da na profesionalne ciljeve utječu različite socijalizacijske prakse kojima su adolescenti izloženi, te način na koji adolescenti internaliziraju različita iskustva. Ovi utjecaju uključuju psihološke, povijesne, kulturalne, ekonomske i društveno-političke varijable. SCCT se fokusira na interakciju između kognitivno-osobnih varijabli adolescenata i konteksta koji može ograničiti ili ohrabriti razvoj karijere adolescenta. Drugim riječima, SCCT gleda na profesionalne ciljeve i očekivanja kao na refleksiju samoefikasnosti karijere adolescenata. Ključne varijable SCCT-a uključuju osobne (samoefikasnost, učinak očekivanja, interese i ciljeve) i kontekstualne (podrška, ograničenja) varijable, koje su povezane kako bi predstavljale približne utjecaje na rezultate karijere. To znači da su osobni ciljevi povezani s osobnim, kontekstualnim i faktorima učenja, a kako bi se objasnio izbor karijere, te njeno postignuće. Iako SCCT ne adresira profesionalne motivacije direktno, njen je konstrukt relativno blizu ciljevima (Rojewski, 2005.). SCCT se fokusira na dva tipa ciljeva: ciljevi koji se odnose na izbor, odnosno na tip djelatnosti, te ciljevi koji se odnose na izvedbu, tj. razinu kvalitete postignuća u određenoj djelatnosti. U našem smo se istraživanju usmjerili na prvi dio ciljeva, odnosno motivaciju k određenom postignuću (u našem slučaju, motivaciju za upis na određeni fakultet), te na percipiranu uspješnost u ostvarenju motivacija.

2. Želje vs potrebe: (ne)uspjeh društva znanja

U društvu znanja, čijim se pripadnicima proglašavaju mnoga suvremena društva, sve su aktivnosti oblikovane oko stvaranja, stjecanja i širenja znanja i informacija. Pretpostavke za uspješno kreirano društvo znanja jesu obrazovana populacija i široka primjena informacijske tehnologije, pa tako i Hrvatska u svojoj strategiji razvoja (*Strateški okvir za razvoj 2006. – 2013.*) naglašava da je jedan od ciljeva i društvo znanja. No, prema popisu stanovništva iz 2001. godine udio osoba sa završenom srednjom školom u radno aktivnom stanovništvu Hrvatske iznosio je 52,91% (1.251.748), udio osoba s postsekundarnim obrazovanjem 15,13% (358.020), a broj osoba s doktoratom svega 0,23% (5.552). Iz navedenoga proizlazi da je udio osoba s obrazovanjem nižim od srednje škole bio 31,73%. Lučin (2007.) iznosi da će se prema demografskim očekivanjima udio radno aktivnih osoba smanjivati, pa se očekuje da bi se 2025. godine mogao kretati oko 2,300.000. Prema predviđanjima, do 2025. broj osoba s nezavršenom srednjom školom trebao bi se smanjivati, a broj osoba sa završenim postsekundarnim obrazovanjem značajno povećati. Poželjan je cilj barem 40% radno aktivnoga stanovništva sa završenim I. ili II. ciklusom visokoga obrazovanja (920.000). Isto tako, u cilju razvoja ekonomije temeljene na znanju, te društva znanja, broj osoba kvalificiranih za provođenje istraživanja (doktora znanosti) potrebno je podići na barem 2% radno aktivnoga stanovništva (s 5.552 u 2001. na 46.000 u 2025.). Kako bi se ostvarilo ovako značajno poboljšanje obrazovne strukture stanovništva, kao i znanstvene produktivnosti, potrebno je znatno povećati ulaganje u obrazovanje i znanost. Na navedeni problem upozorava nas i Vijeće Europe (*Lisbon Council Policy Brief*) te iznosi da je velika mogućnost da Hrvatska *zapne* u relativnom siromaštvu, a nijedan drugi resurs osim ljudskoga kapitala neće moći promijeniti tu situaciju. Komponentama koje sprečavaju pozitivne promjene u broju obrazovanih, uz manjak ulaganja u obrazovanje i znanost, pojednostavljeno bismo mogli dodati još dvije: neusklađenost broja upisanih studenata pojedinih znanstvenih područja s potrebama društva, te nesnalaženje diplomiranih na tržištu rada, kao i nesnalaženje državnoga i privatnoga sektora na koji način iskoristiti ljudske resurse koje imaju na raspolaganju. Broj upisanih na fakultete ne ovisi samo u upisnim kvotama, nego i o motivaciji i ciljevima generacija koje pristupaju upisu, što je i predmet ovoga rada.

Kao što ćemo vidjeti iz niže navedenih podataka, trendovi razvoja i zastupljenosti pojedinih znanstvenih područja u Hrvatskoj ne idu u prilog stremljenju Hrvatske k društvu znanja. Naime, Babić i drugi (2006.:146) navode podatke o broju upisanih studenata po znanstvenim područjima (tablica 1.), po kojima je vidljivo da se često isticano povećanje od 82% u 15-godišnjem razdoblju dogodilo na račun razvoja društvenih i humanističkih znanosti, kod kojih je rast u odnosu na druga područja veći za čak četiri do pet puta, dok je kod biotehničkih znanosti čak zabilježen i pad broj studenata za 24%. Navedeni trendovi ne idu u prilog razvoju, pogotovo ako ciljamo na razvoj tehnologije i inovacija.

Tablica 1.

Broj upisanih studenata u Hrvatskoj po znanstvenim područjima 1990. – 2005.

Ukupan broj studenata u sustavu	1990/91.	2004/05.	Promjena 1990/91. -2004/05. (%)
		70.781	128.670
Broj studenata po znanstvenim područjima			
Prirodne znanosti	2.578	3.562	+38%
Tehničke znanosti	25.575	32.271	+26%
Biomedicina i zdravstvo	6.299	7.548	+20%
Biotehničke znanosti	5.981	4.531	-24%
Društvene i humanističke znanosti	30.348	73.825	+143%
Institucije s mješovitim programom		6.933	

Zanimljivo je pogledati i podatke o dužini studiranja na hrvatskim sveučilištima – 6.9 godina, a prolaznost, odnosno udio studenata koji diplomiraju – tek trećina (Divjak, 2005.:23), što je istovjetno podatku o 32,9% znanstvenih novaka koji u konačnici i obrani doktorat (Polašek, 2008.:44). Posljedično je riječ o velikim troškovima za sustav, a dobivena korist, odnosno iskoristivost ekonomskih i ljudskih resursa je vrlo mala. No, ne samo da je sadašnja slika upisanih studenata “promašena”, s obzirom na proklamirani cilj svrstavanja Hrvatske u red društava znanja, nego protiv toga ide i broj visokoobrazovanih zaposlenih u tehnološkom, te u ostalim sektorima u državama Europe, proizašao iz studije Eurostata (Meri, 2008.:51). Po rezultatima studije Cipar i Estonija nalaze se na čelu kolone sa skoro 60% visokoobrazovanih u tehnološkom sektoru. Slijede Belgija, Francuska i Norveška s blizu 50%, Finska, Estonija, Švedska, Danska, Bugarska, Litva i UK imaju oko 40%, dok je prosjek Europske unije 36,0%, a Hrvatska se s 28% nalazi na začelju uz Tursku, Češku i Makedoniju. Iz navedenih je podataka vidljivo da države koje se tradicionalno uvrstavaju u više razvijene imaju i viši broj zaposlenih u tehnološkom sektoru, uz pojedine iznimke, kao što su Cipar i Bugarska. No, nije ključan samo broj visokoobrazovanih, nego i alokacija visokoobrazovanih na tržištu, što počinje već upisom studenata na fakultete. Stoga je dvojbeno da će povećanje broja studenata u Hrvatskoj za 82% u petnaestogodišnjem razdoblju više pridonijeti razvoju Hrvatske jer broj upisanih po područjima znanosti ne odgovara stvarnim potrebama gospodarstva.

Kako bismo vidjeli gdje je po razvijenosti smještena Hrvatska unutar država Istočne Europe, konzultirali smo studiju Europske komisije (*Lisbon Council Policy Brief*, 2007.:3) o indeksu razvijenosti država Istočne Europe. Hrvatska je po navedenom indeksu na zadnjem, 12. mjestu, što uz nizak postotak visokoobrazovanih u tehnološkom sektoru, s prisutnim trendovima prevladavanja društvenih i humanističkih znanosti u broju upisanih studenata, daje podlogu za zaključak da se indeks razvijenosti neće tako skoro poboljšati. Ostaje za vidjeti hoće li, i na koji način, stratezi

državne politike i menadžeri velikih korporacija, te najvažnije, sveučilišta, shvatiti signale koje im šalju pokazatelji razvijenosti Hrvatske.

U istraživanju motivacije studenata za upis na fakultete Sveučilišta u Zagrebu, te očekivane lakoće pronalaska posla i percipiranih prepreka uspješnom pronalasku posla rukovodili smo se ciljem ispitivanja užih (osobne vrijednosti, utjecaj obitelji), te širih faktora motivacije upisa na studij (utjecaj prijatelja, društveno-političko i ekonomsko okruženje), kao i situiranjem sistemskih i osobnih prepreka zapošljivosti. Stoga smo postavili tri cilja istraživanja: 1) ispitati motivaciju, kao i razloge za takav oblik motivacije studenata za upis na studij; 2) ustanoviti percipiraju li studenti svoje buduće zapošljavanje lakim ili teškim i 3) ispitati koji su najvjerojatniji elementi olakšanoga ili otežanoga zapošljavanja u percepciji studenata. Slijedom toga, postavili smo i hipoteze ovoga dijela istraživanja: 1) studenti se za upis na određeni studij odlučuju vođeni interesom za određeno područje, te u velikoj mjeri uspijevaju ostvariti namjere upisa na studij; 2) studenti koji uspiju diplomirati u odnosu na populaciju nižega obrazovnog statusa u prednosti su pri zapošljavanju pa će time, odnosno zbog uvida u opće trendove zapošljavanja, smatrati da će se lako zaposliti; 3) glavni razlog stava o lakoj zapošljivosti visokoobrazovane populacije dobar je položaj njihove struke i stoga će i studenti navesti isti razlog pri iskazivanju stava o svojoj lakoj zapošljivosti u budućnosti i 4) u slučaju stava o otežanoj zapošljivosti studenti će na prvo mjesto staviti loš položaj struke, te značajke širega društvenog okruženja. Pri analizi razlika između 325 studenata po pojedinim kategorijama odgovora koristili smo sljedeće nezavisne varijable: spol, dob, rezidencijalni status, stupanj obrazovanja oca i majke, te godina studija i područje znanosti koje studiraju, a tumačene su razlike koje su statistički značajne na razini 0.05 i manje.

3. Inercija ili aktivan izbor: što pri upisu na fakultete motivira mlade?

Schoon i Parsons (2002.:262) argumentiraju da tradicionalni naglasak na individualnim faktorima pri izboru karijere ne prepoznaje u dovoljnoj mjeri ograničenja društvenih okolnosti unutar koje adolescenti vrše svoje izbore, naglašavajući da za mnoge adolescente “razvoj profesije ovisi više o strukturalnim mogućnostima nego o izboru”, što je perspektiva koju naglašavaju i drugi autori (Furlong i Biggart, 1999.; Rojewski, 2005.). Postoje sistemske i strukturalne barijere koje ograničavaju zapazanje stvarnih profesionalnih ciljeva adolescenata; istraživanja indiciraju da su već profesionalne ciljevi adolescenata od 13 godina ograničeni njihovom percepcijom lokalnih mogućnosti zapošljavanja (Furlong i Cartmel, 1995.). Istraživanja pokazuju vezu profesionalnih ciljeva studenata i stvarnih zanimanja, kao recimo nalaz Almquista i drugih (1980.:367) o tome da je vrlo vjerojatno da će studenti izabrati studij koji će ih osposobiti za zanimanje sukladno njihovoj motivaciji za studij.

Želeći ispitati motivaciju za upis na fakultete Zagrebačkoga sveučilišta studentima Sveučilišta u Zagrebu postavili smo pitanje: “Što je utjecalo na Vašu odluku da

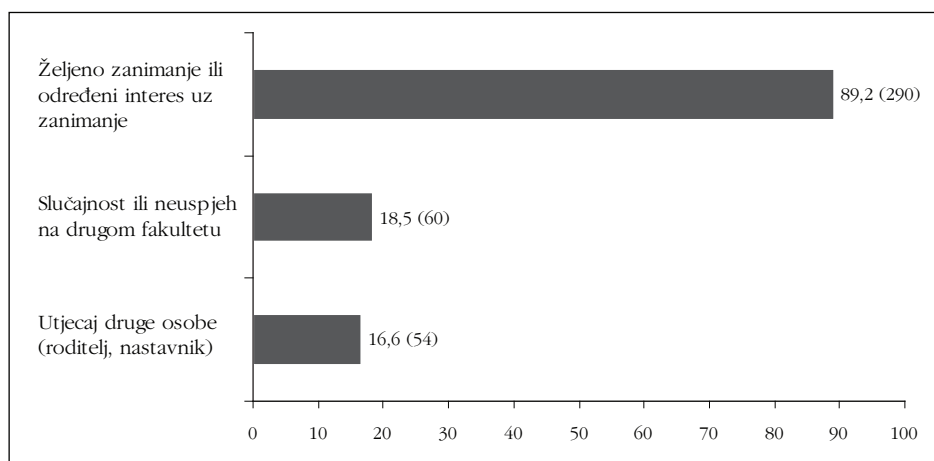
izaberete i upišete upravo ovaj studij?”. Odgovore ispitanika o motivaciji za upis na studij grupirali smo u tri kategorije:

- željeno zanimanje ili određeni interes za zanimanje;
- slučajnost ili neuspjeh na drugom fakultetu;
- utjecaj druge osobe (roditelj, nastavnik).

U grafikonu 1. donosimo podatke o razlozima upisa ispitanika na određeni studij (postoci i frekvencije).

Grafikon 1.

Distribucija ispitanika po motivima upisa na fakultet – frekvencije i postoci

Naglašavamo da je riječ o višestrukim odgovorima, tj. da su ispitanici naveli više razloga upisa. U tim razlozima prevladava motiv željenoga zanimanja ili određenoga interesa vezanoga uz zanimanje, koji je naveden od skoro devet desetina ispitanika. Manje od petine studenata navodi slučajnost ili neuspjeh na drugom fakultetu, a još rjeđe utjecaj druge osobe. Iz navedenih rezultata slijedilo bi da je većina studenata upisala željeni fakultet, a uvid u detalje o razlozima upisa možemo dobiti prikazom pojedinačnih odgovora studenata/ica, u kojima navodimo po tri najtipičnije/najzanimljivije izjave po fakultetu.

Agronomski fakultet:

- *Ovaj studij mi je bio treći izbor ali sam ga upisala s obzirom na uspjeh postignut na razredbenom ispitu – u stvari nisam baš previše znala o njemu ali kao faktor odluke bio je sadržaj razredbenog ispita koji me oduševio a i bila sam 1. na listi.*
- *To nije bio moj prvi izbor već sam ovaj fakultet upisala tek da ne bih gubila studentska prava i da bih ostala u kontinuumu učenja. No na kraju me je za-*

interesiralo i svidjelo mi se pa sam ostala i odlučila da se time želim baviti u životu.

- *Ovaj fakultet ima veze s prirodom i okolišem, što me zanima i veseli. Moj smjer je pun praktičnog rada i kreativnosti, što me također zanima. A što se učenja tiče, nije puko štrebanje, čitanje knjiga od 1.000 stranica već je naglasak na praktičnome a tako se najlakše uči.*

Ekonomski fakultet:

- *Završila sam ekonomsku školu i stekla neka osnovna znanja o tom području pa je bilo logično da ću izabrati Ekonomski fakultet. Također i moja me je obitelj podržavala u toj odluci.*
- *Obiteljski posao zahtijeva određena znanja s ovog studija.*
- *Oduvijek sam htio studirati ekonomiju. Dobro baratam novcem.*

Fakultet političkih znanosti:

- *Želja da kao obrazovana (tj. stručna) osoba djelujem u javnom sektoru.*
- *Prvenstveno zato što je to jedini takav fakultet u Hrvatskoj pa smatram da bih trebala pronaći posao u svojoj struci. Zato što je velika mogućnost da ću raditi u državnoj službi a to znači redovita primanja, godišnji odmor.*
- *Jer je to jedino što me zanimalo. Trenutno stanje u državi i na političkoj sceni je presudilo.*

Fakultet strojarstva i brodogradnje:

- *Nakon srednje škole s obzirom na moje sklonosti dvoumio sam se između 2-3 fakulteta i izabrao ovaj nakon izvjesnog premišljanja. Fakultet je kvalitetno prezentiran na danima prezentacije fakulteta što je također pomoglo pri odluci.*
- *Strojarstvo me je oduvijek privlačilo a i ovim stopama je išao moj otac pa sam preko njega vidio koliko je to zanimljivo.*
- *Nema povijesti a ima matematike, a i to nije samo bubanje matematike već i njena primjena.*

Farmaceutsko-biokemijski fakultet:

- *Visoka stručna sprema, obrazovanje, gospodski posao, visoke plaće, a i područje koje se uči na ovom fakultetu (prirodoslovno) što mi je lakše i bolje za učiti od društvenih znanosti.*
- *Mogućnost rada u struci tj. činjenica da je posao osiguran po završetku studija.*
- *Velika mogućnost zaposlenja u raznim granama znanosti, industrije, mogućnost napredovanja i dobra primanja.*

Filozofski fakultet:

- *To što žena da bi bila cijenjena u Hrvatskoj, mora imati fakultet. Talijanski mi nije bila neka želja već zelena karta za uspjebe u jednome drugome poslu (ne pada mi na pamet u Hrvatskoj čekati milost i priliku iscrpno tražiti da radim u struci nakon završenog studija i to s takvom mizernom plaćom dok se jedan Kerum kuća u lovi).*
- *Jer sam završio gimnaziju, a s time mogu samo konobariti pa rekoh sebi: "Idem na faks!" jer je to jedina racionalna stvar za koju sam se mogao odlučiti. Studij sam izabrao jer mislim da se isplati dobro znati jezike.*
- *To sam htjela jer ne želim studirati nešto što me zanima samo radi novca.*

Prirodoslovno-matematički fakultet:

- *Ljubav prema matematici i dobri profesori koji su pobudili zanimanje i interes u meni još u osnovnoškolskim danima.*
- *Utjecali su u prvom redu dobri nastavnici matematike u osnovnoj i srednjoj školi, a drugi razlog je to što sam uvijek više voljela predmete mislilačkog tipa, a ne one tipa zemljopis, povijest, itd. Volim matematiku, ali da nisam ulagala trud ne bih je zavoljela kao ni u svakom predmetu. Sav mi se trud isplatio.*
- *Matematika mi je u toku školovanja uvijek bila zanimljiva, i uživala sam učeći ju, dok to nije bio slučaj s ostalim predmetima.*

Rudarsko-geološko-naftni fakultet:

- *Oduvijek me zanimao neki tehnički fakultet jer radije razmišljam i rješavam probleme nego da moram štrebati knjigu od 1.000 stranica.*
- *Utjecalo je to što je to tehnički fakultet i što nije prenapučen.*
- *Dobro zanimanje, puno novaca i puno putovanja.*

Sažetak ovih tvrdnji je da su studenti Agronomskog fakulteta iz našega uzorka često neodlučni pri upisu no kasnije zadovoljni izborom; ekonomisti iz uzorka upisuju fakultet kao nastavak srednje škole ili zbog želje za nastavkom obiteljskoga posla; ispitani politolozi žele društveni ugled; na studente prirodoslovnih i tehničkih područja iz našega uzorka u velikoj su mjeri utjecali kvalitetni profesori ili su imali pravo izravnog upisa zbog podudarne srednje škole i visokog ostvarenog prosjeka. Oni također često govore i o ljubavi prema znanosti ili određenom predmetu, slično kao i ispitani talijanisti koji često govore o ljubavi prema umjetnosti i kulturi, no i među njima i među filozofima iz uzorka često nalazimo one koji su odabrali Filozofski fakultet zbog neuspjeha na prirodoslovnom području, kao i zbog općenite želje za studiranjem.

U tablici 2. donosimo uočene razlike među ispitanicima na motivu slučajnosti ili neuspjeha na drugom fakultetu s obzirom na područja znanosti.

Tablica 2.

Slučajnost ili neuspjeh na drugom fakultetu kao motiv upisa s obzirom na područje znanosti koje ispitanici studiraju (%)

Područja znanosti	Slučajnost ili neuspjeh na drugom fakultetu kao motiv upisa
	$\chi^2 = 49,79; df = 5; p = .000$
Biomedicina i zdravstvo	0,0
Biotehničke	71,4
Društvene	17,5
Humanističke	21,3
Prirodne	11,1
Tehničke	16,5
UKUPNO	18,5

Nijedan student biomedicine i zdravstva iz našeg uzorka nije upisao fakultet iz toga razloga, iza njih slijede studenti prirodnih znanosti s oko desetinom ispitanika, dok se studenti svih ostalih područja kreću između petine i šestine navođenja ovoga razloga. Iz prethodno prezentiranih rezultata ne možemo izvući zaključke o perspektivama zagrebačkih studenata jer je riječ o uzorku zbog čije veličine ne možemo donositi generalizirane zaključke. No, tržište pokazuje da čak i visokoobrazovani imaju određeno razdoblje čekanja na posao (Babić, Matković, Šošić, 2006.). Podaci o stvarnoj situaciji na tržištu rada postoje, no potrebno je dobiti i uvide u stavove budućih zaposlenika. Stoga ćemo se u sljedećoj dionici baviti percepcijom uspješnoga pronalaska posla studenata Sveučilišta u Zagrebu.

4. Očekivana lakoća pronalaska posla u struci

Hrvatska sa stopom nezaposlenosti od 12,6% (prema podacima Državnoga zavoda za statistiku za rujan 2008.) doista ne pruža dobre perspektive društvenoj integraciji mladih, pogotovo ako uzmemo u obzir da njihova stopa nezaposlenosti iznosi vrlo visokih 30,4% (Godišnjak, 2007.:21), što znači da je trećini radno sposobnih mladih onemogućeno stjecanje radnoga iskustva. Zapošljavanje po završetku odabranoga stupnja obrazovanja cilj je većine odraslih pojedinaca, a njeno se ostvarenje ne povezuje samo uz ekonomske nagrade i izgrađivanje samostalnoga života nego i uz uspjeh pri ostvarenju različitih osobnih potencijala, ili samoaktualizaciju. Samoaktualizacija je termin koji se koristi u psihološkim i sociološkim teorijama na različite načine, počevši od Kurta Goldsteina koji je ovaj pojam definirao kao motiv za ostvarenje vlastitih potencijala. Abraham Maslow njegovu je teoriju proširio na želju za samoispunjenjem putem ostvarenja svih svojih potencijala. Samoaktualizaciju određuje kao motiviranu osobnim rastom, a ne osjećajem osobne zakinetosti, vrhovnu od svih potreba. Plaćeni je posao u suvremenom društvu važan ne samo jer osigurava dohodak pojedincu, nego igra

i važnu ulogu u strukturiranju uloge i statusa pojedinca u društvu svojom uskom povezanošću s prestižem.

Komponenta prestiža značajan je dio određenja važnosti zaposlenja, no, kao što Erlinghagen (2008.:183–184) navodi, nesigurnost zbog nedobivanja ili gubitka posla ima dalekosežne negativne posljedice po unutrašnji život pojedinca. Strah od gubitka posla oštećuje zdravlje zaposlenika i reducira produktivnost poduzeća. Percipirana nesigurnost zaposlenja rezultat je procesa procjenjivanja koji uključuje i visoko kontekstualne faktore poput pravnoga i ekonomskoga sustava, i osobne značajke pojedinca poput obrazovanja i drugih resursa s kojima pojedinac raspolaže. Percipirana nesigurnost zadržavanja/ostvarenje posla može imati posljedice u brojnim područjima života. Zbog osjećaja nesigurnosti pojavljuju se fizičke i mentalne bolesti kao posljedica stresa (Ashford i drugi, 1989.). Nesigurnost vezana uz posao, također, može biti povezana s rastućim obiteljskim problemima (Mauno i Kinnunen, 2005.). Ona ne implicira negativne posljedice samo po pojedinca i njegovu obitelj, nego i troškove za društvo u cjelini. Konačno, visoka razina percipirane nesigurnosti zaposlenja može voditi padu potrošnje, što ima posljedice po ekonomski razvoj države, te pad ukupnoga društvenog kapitala.

Rast i razvoj društvenoga kapitala ključni su za dugotrajni ekonomski razvoj, kao i za političku i socijalnu stabilnost. Stoga se od socijalne reprodukcije, tj. integriranja mladih u društvene sustave, očekuje osiguranje kontinuirane stabilnosti društva, a temelj za to je društveni razvoj mlade generacije. Mladi su, time što prenose obnovljeni društveni kapital s jedne na drugu generaciju, ključni element u jačanja resursa pojedinoga društva i nadilaženju postojećih kriza (Chupov, Yanowitch, 1999.). Tri temeljne socijalne funkcije mladih su: reproduktivna, inovacijska i uloga prenošenja društvenoga kapitala, a cilj njihova društvenoga razvoja je održanje kontinuiteta socijalnoga iskustva akumuliranoga od strane prethodnih generacija, te obnova toga iskustva i njegovo prenošenje novim generacijama. Društveni kapital definiramo kao skup stvarnih i potencijalnih resursa s kojima svaki pojedinac ulazi u interakciju s drugima. Socijalni se kapital također može smatrati javnim dobrom stoga što njegovo dobro pridonosi svima u zajednici, a ne samo onima koji su ga uložili, te ga se može pretočiti u ekonomski kapital čime pojedinci omogućuju svojem društvu da konkurira na svjetskom tržištu (Fukuyama, 2000.; Potočnik, 2007.).

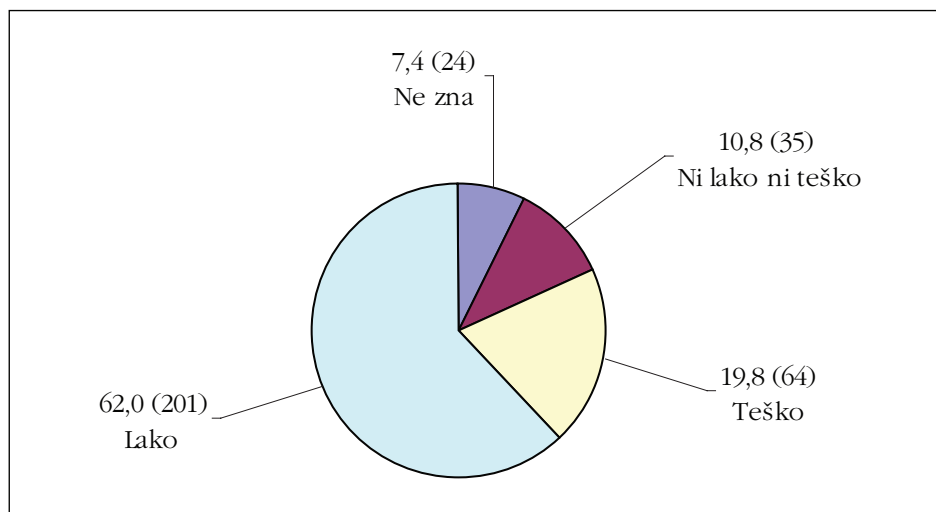
Vezano uz društveni kapital na osobnoj razini, Andres i drugi (2007.:138) iznose da teorija društvenoga kapitala sadrži moguće razumijevanje dinamike između obrazovnih očekivanja i postignuća. Nove i pravovremene informacije o razvoju tržišta rada često su ekskluzivno dostupne pripadnicima više klase, a njihovi članovi najvjerojatnije distribuirati informacije onima koji su im bliže na društvenoj ljestvici. Stoga je posjedovanje društvenoga kapitala ove vrste često ključno za stjecanje rijetkih društveno relevantnih znanja i vještina. Powers i Wojtkiewicz (2004.:603–604) izlažu svoje nalaze o tome da su studenti svjesni mogućnosti za zapošljavanje nekoliko godine prije nego što do njega treba doći. Ova informacija utječe na percepciju adolescenata o tome koliko im dugo školovanje treba i kakvu

vrstu posla mogu/trebaju izabrati. Montmarquette i drugi (2002.) razvili su model koji objašnjava izbor smjera visokoga obrazovanja i očekivanoga dohotka, a Rochat i Demeulemeester (2001.) ukazali su na to da očekivanja studenata u vezi akademskoga uspjeha i očekivane zarade igraju ključnu ulogu u izboru određenoga studijskog smjera.

Nesigurnost pojedinca o budućem tijeku njegove karijere može poprimiti različite oblike te se, sukladno tomu, mjeri na različite načine. Jedan oblik nesigurnosti je strah od neuspjeha u zadržavanju tekućega posla dok je drugi, koji nas i zanima u ovoj dionici istraživanja, percipirana mogućnost dobivanja željenoga posla po završetku obrazovanja. Naše je pitanje za ispitivanje percipiranoga uspjeha pronalaska posla bilo: “Mislite li da ćete po završetku fakulteta lako ili teško pronaći posao u struci? Objasnite zašto.” Dobiveni su odgovori grupirani u četiri kategorije (lako; ni lako ni teško; teško; ne zna), a udio ispitanika koji se odlučio za pojedinu kategoriju prikazan je u grafikonu 2.

Grafikon 2.

Distribucija odgovora studenata o lakoći pronalaska posla – frekvencije i postoci

Možemo reći da su naši ispitanici optimistični u pogledu pronalaska željenoga posla jer ih skoro dvije trećine smatra da će posao pronaći lagano dok daljnja desetina smatra da im neće biti ni lagano ni teško, a petnaestina studenata ne zna hoće li imati poteškoće pri pronalasku željenoga posla. Onih koji smatraju da će posao pronaći teško jedna je petina i, kao što ćemo vidjeti iz tablice 3, studenti se značajno razlikuju po percipiranoj lakoći pronalaska posla s obzirom na područje znanosti koje studiraju. No, prije nego pogledamo stavove studenata o vlastitoj zapošljivosti, treba spomenuti i podatke Državnoga zavoda za statistiku, referirane u Babić; Matković i Šošić (2006.), u kojima stoji da su najteže zapošljiva područja društvenih i humanističkih znanosti, a najlakše tehnička i prirodoslovna područja.

Tablica 3.
Percipirana lakoća pronalaska posla s obzirom na područje znanosti koje ispitanici studiraju (%)

Područja znanosti	Lakoća pronalaska posla			
	Lako	Ni lako ni teško	Teško	Ne zna
	$\chi^2 = 133,67; df = 15; p = .000$			
Biomedicina i zdravstvo	97,4	-	2,6	-
Biotehničke	25,0	50,0	20,0	5,0
Društvene	46,4	14,4	28,9	10,3
Humanističke	23,1	14,9	51,2	12,8
Prirodne	94,4	-	-	5,6
Tehničke	81,2	4,7	8,2	5,9
UKUPNO	62,0	10,8	19,8	7,4

Ispitani studenti biomedicine i zdravstva te prirodnih znanosti s preko devet desetina studenata koji smatraju da će lako pronaći posao, te tehničkih znanosti s preko četiri petine studenata koji imaju isto mišljenje, prednjače u grupi optimističnih studenata iz našeg uzorka.

Niže su smješteni studenti društvenih znanosti s nešto manje od polovice studenata koji misle da neće imati poteškoće pri pronalasku posla. Najmanje optimističan stav u ovom slučaju, sa samo petinom studenata koji smatraju da će lako pronaći posao, iskazuju studenti humanističkih znanosti, što je i očekivano jer je riječ o strukama koje se u Hrvatskoj tradicionalno teže zapošljavaju. No, iznenađujuće je da jednako nisku uvjerenost u uspješan pronalazak posla izražavaju i ispitanici studenata biotehničkih znanosti, struke o kojoj je posljednje desetljeće stvorena slika kao o traženoj. Dio razloga ovakvom stavu naših studenata možemo protumačiti time da je uzorak studenata ovog područja znanosti sačinjen od studenata agronomne ekonomike i krajobrazne arhitekture, područja koja su atraktivna i sve se bolje probijaju ali su i prilično nova u okvirima Hrvatske.

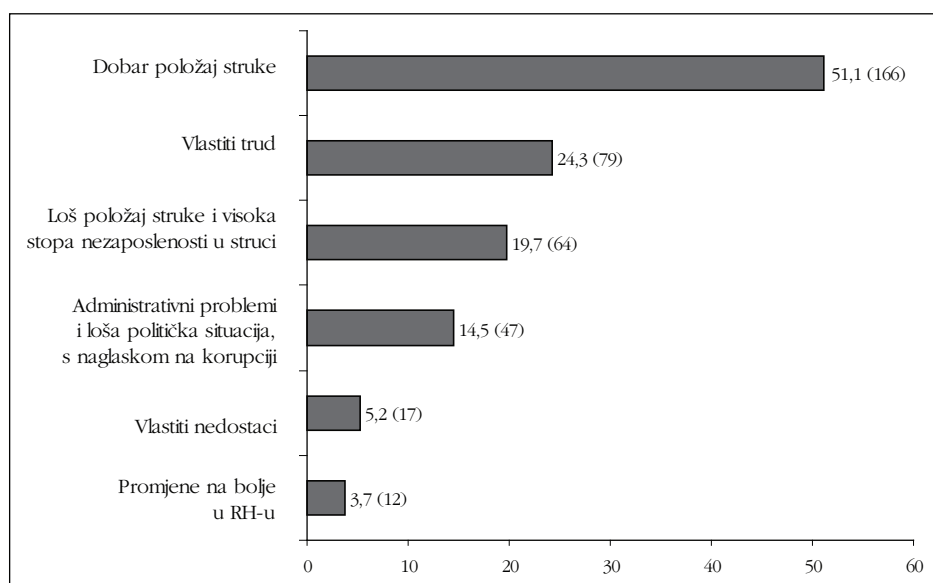
Daljnjom smo analizom željeli utvrditi koji su razlozi pozitivnoga ili negativnoga stava o uspješnom pronalasku posla u studenata, a rezultate prikazujemo u grafikonu 3.

Najveći broj studenata koji smatraju da će lako pronaći posao svoj budući uspjeh pripisuju dobrom položaju struke – takav je stav izreklo nešto više od polovice ispitanika. Iza njega, s oko četvrtinom ispitanika slijede oni koji smatraju da će im vlastiti trud pomoći da lako pronađu posao, dok ih neznatan broj smatra da će to biti stoga što će se dogoditi pozitivne promjene u Hrvatskoj. S druge strane, oni koji nisu uvjereni u svoje uspješno zapošljavanje razlog u najvećoj mjeri vide u lošem položaju struke, a takvih je oko petine ispitanika, dok sedmina ispitanika smatra da će im na put stati administrativni problemi i loša politička situacija, s

naglaskom na korupciji. Vlastite nedostatke za svoj eventualni neuspjeh krivi tek petina ispitanika.

Grafikon 3.

Distribucija odgovora studenata o razlozima lakoga ili teškoga pronalaska posla – frekvencije i postoci (N = 325)

U prosjeku je svaki student naveo pet razloga lakoga ili teškoga pronalaska posla, koji su kasnije podijeljeni u šest skupina s obzirom na pozitivan stav (PS) ili negativan stav (NS) vezan uz pronalazak posla, uz koje navodimo i pojedinačne iskaze ispitanika:

– **PS – vlastiti trud**

- *Pa nisam baš sigurna da ću lako pronaći posao u struci, ali sam optimistična. Mislim da posla uvijek ima za one koji žele raditi i koji su dobri u svome poslu. Poduzeća koja se bave prebrambenom industrijom, poljoprivredom. Savjetodavna služba, MPŠVE, ostanak na fakultetu kao i neki posao iz ekonomske struke samo su neke od mogućnosti.*
- *Lako jer imam dobre ocjene, jer sam sposoban i vjerujem u sebe.*

– **PS – dobar položaj struke**

- *Lako, jer je to deficitarno zanimanje, već sad imam zagarantiran posao jer primam stipendiju.*
- *Statistike govore da u prosjeku moj faks završi 6 ljudi godišnje, stoga mislim da bi trebao vrlo brzo naći posao.*
- *Mislim da ću relativno lako naći posao i zbog privilegiranosti spola u struci kao i zbog velike potražnje tržišta.*

- **PS – promjene na bolje u RH**
  - *Pa trebalo bi biti lako. Recimo da Hrvatska je u zadnjih par godina veoma medijski otvorena zemlja za razliku od npr. zemalja susjeda, BiH i CG. Tako da su ovoj struci potrebni novi regruti.*
- **NS – vlastiti nedostaci**
  - *Ne mogu procijeniti jer ne znam želim li se baviti tim poslom, jer ne znam što točno uključuje.*
- **NS – loš položaj struke i visoka stopa nezaposlenosti u struci**
  - *A čista istina je da ću ipak teško pronaći posao, prvenstveno zato što na prijavnim ispitima prolazi puno ljudi, a i primaju nas puno iako nema dovoljno prostora za sve nas. Također, trebala bih imati nekoga iskustva, a toga neću imati, a što da višem kažem osim da je i užasno stanje našeg gospodarstva veliki problem i što mladi stručni ljudi ne mogu naći posao a nitko nas ni ne podupire.*
  - *Nisam sigurna, jer nitko još ne zna što bi prvostupnici mogli/trebali biti.*
  - *Pretpostavljam da ću teško naći jer je slaba potražnja za mojom strukom.*
- **NS – administrativni problemi, loša politička situacija, s naglaskom na korupciji:**
  - *Kao i u svim poslovima, veliku ulogu igraju poznanstva i prijateljstva u struci tako da će biti lakše onima koji već imaju takvo zaleđe ili poznaju takve osobe. A oni koji ovise sami o sebi, također mogu naći, gledati oglase, natječaje. Ne nađu svi posao u struci, neki prije neki kasnije, ali ako si uporan i stvarno to želiš, uspjeh ćeš.*
  - *Teško, ako ikako. Spoj rođačko-mafijaškog načina zapošljavanja i potpune nezainteresiranosti mjerodavnih da otvore javne službe politolozima, čime bi ujedno obogatili svoj stručni kadar.*

Područje znanosti koje studenti studiraju utjecalo je na rezultate dobivene na pozitivnim stavovima o pronalasku posla (tablica 4.).

Tablica 4.

Vlastiti trud i dobar položaj struke kao razlozi lakoga pronalaska posla s obzirom na područje znanosti koje ispitanici studiraju (%)

Područja znanosti	Vlastiti trud $\chi^2 = 26,74; df = 5; p = .000$	Dobar položaj struke $\chi^2 = 105,74; df = 5; p = .000$
Biomedicina i zdravstvo	5,1	84,6
Biotehničke	19,0	42,9
Društvene	38,1	25,8
Humanističke	31,9	12,8
Prirodne	5,6	88,9
Tehničke	22,2	71,8
UKUPNO	24,3	51,1

Visoko samopouzdanje, odnosno uvjerenost u doprinos vlastitoga truda zapošljavanju u najvećem broju pokazuju studenti društvenih i humanističkih znanosti, iza kojih slijede tehničke i biotehničke znanosti, a biomedicina i zdravstvo, te prirodne znanosti ovaj su razlog naveli u jedva pet posto slučajeva. No, opet treba napomenuti da je riječ o višestrukim odgovorima te da je jedan ispitanik mogao (i najčešće jest) dati više od jednoga odgovora. Studenti prirodnih i tehničkih znanosti, te biomedicine i zdravstva izdvajaju, kao zaslužan za uspješno zapošljavanje, dobar položaj struke, i to vrlo visokih sedam do osam desetina studenata. Humanističke znanosti opet su izrazile uvjerenost u loš položaj struke jer jedva desetina njih smatra da će lako naći posao zahvaljujući dobrom položaju struke, dok iza njih slijede s dva puta većom brojkom studenti društvenih znanosti.

U tablici 5. prikazujemo u kojoj se mjeri studenti, s obzirom na pripadna područja znanosti, razlikuju u slučajevima kada smatraju da će imati poteškoće pri pronalasku posla.

Tablica 5.

Razlozi teškoga pronalaska posla i područje znanosti koje ispitanici studiraju (%)

Područja znanosti	Razlozi		
	Vlastiti nedostaci $\chi^2 = 17,43; df = 5; p = .004$	Loš položaj struke i visoka stopa nezaposlenosti u struci $\chi^2 = 59,17; df = 5; p = .000$	Administrativni problemi, loša politička situacija, s naglaskom na korupciji $\chi^2 = 26,30; df = 5; p = .000$
Biomedicina i zdravstvo	–	2,6	–
Biotehničke	9,5	61,9	14,3
Društvene	10,3	23,7	25,8
Humanističke	10,6	40,4	23,4
Prirodne	–	–	2,8
Tehničke	–	9,4	8,2
UKUPNO	5,2	19,7	14,5

Kao što smo u prethodnoj tablici imali pozitivno označen doprinos vlastitoga truda u pronalasku posla, tako ovdje imamo izražene vlastite nedostatke kao faktor otežanoga zapošljavanja. No, studenata koji misle da su “sami krivi” ako ne uspiju pronaći posao nalazimo u samo trima područjima znanosti, i to s oko desetinom takvih odgovora, a riječ je o biotehničkim, društvenim i humanističkim znanostima. Studenti istih područja znanosti ponovno se u najvećem broju pojavljuju u odabiru drugoga odgovora za neuspješno zapošljavanje – lošega položaja struke i visoke nezaposlenosti u struci, pri čemu biotehničke znanosti iskaču s gotovo dvije trećine takvih odgovora, a iza njih slijede humanističke i društvene znanosti. Navedena grupacija studenata opet se u najvećem broju pojavljuje i u trećem raz-

logu potencijalnoga neuspjeha pri zapošljavanju – administrativnim problemima i lošoj političkoj situaciji, s naglaskom na korupciji. No, ovoga puta po broju odgovora prednjače gotovo podjednako studenti društvenih i humanističkih znanosti s četvrtinom prikupljenih odgovora, dok su s deset posto manje odgovora iza njih biotehničke znanosti.

Sumarno, kada je o razlozima teškoga pronalaska posla riječ, studenti su suglasni da im loš položaj struke i visoka nezaposlenost u struci, uz administrativne probleme, lošu političku situaciju i korupciju, predstavljaju najveće probleme. Također, možemo reći da su studenti s obzirom na obilježja vrlo slični kada je riječ o percipiranim problemima jer su samo područja znanosti izvršila stanoviti utjecaj na percepciju ispitanih studenata.

5. Zaključak

Rezultati našega istraživanja o motivima upisa na studij i percipiranoj uspješnosti pronalaska posla, te mogućim preprekama zapošljavanju pokazali su da spol, dob i godina studija nisu relevantni faktori zbog kojih se studenti međusobno razlikuju. Upravo suprotno, razlike proizlaze iz objektivnih faktora – upisanih područja znanosti, što znači da studenti pravilno interpretiraju tržišnu situaciju u kojoj je riječ o ovisnosti uspjeha o grani privrede ili struci. Kada je riječ o motivima upisa na fakultet, devet desetina ispitanih studenata upisalo je željeni fakultet, a skoro dvije trećine smatra da će po završetku fakulteta lako pronaći posao. U lakoći pronalaska posla studenti se razlikuju samo s obzirom na pripadna područja znanosti, a isto je kada je riječ o percipiranim preprekama uspješnom pronalasku posla. Najčešće navođeni razlozi otežanoga pronalaska posla su loš položaj struke i visoka nezaposlenost u struci, uz lošu političku situaciju, administrativne probleme i korupciju.

Uz lošu političku situaciju i korupciju, čije bi promjene na bolje trebale uslijediti približavanjem Hrvatske ulasku u Europsku uniju, još je jedan faktor, za koji se pokazalo da ga je malo teže regulirati naputcima EU administratora, ključan za bolje perspektive hrvatskih studenata. Naime, iako je u Hrvatskoj dio posla koji se odnosi na različite strateškijske dokumente vezane uz obrazovanje i znanost solidno odrađen, faza razvoja u kojem se planirano i ostvaruje nastupa sporo, a akteri razvoja ne djeluju sinkronizirano. Ovo je izrazito slučaj u obrazovnom i istraživačkom sektoru gdje se stječe dojam da vertikala osnovno-srednje-visoko obrazovanje ne djeluje i da se sve prelama, ako ne u fazi srednje škole, onda pri upisu na fakultet. Razlog tomu je što sveučilišta pod egidom autonomije ne uspijevaju uspostaviti dio proklamiranih ciljeva koji se odnose na povećanje uspješnosti vlastitih studenata. S druge strane, u pitanje dolazi cijela razvojna strategija države jer sveučilišta prikupljajući školarinu od kojih se dijelom financiraju upisuju prevelik broj studenata koji po završetku obrazovanja ili neće uspjeti pronaći posao, ili će to uspjeti ali s nezadovoljstvom. Naime, kao što se vidi iz naših podataka, studentima nije važno naći bilo kakav posao. Velik ih dio ne želi samo naći posao, nego i biti stručnjakom

u svom polju. Kako bi se to postiglo, potrebno je ne samo usuglašavanje državne i sveučilišne razvojne politike s potrebama tržišta rada, nego treba u ranijoj dobi, na razini osnovne škole, ulagati u promicanje određenih struka. Riječ je o popularizaciji znanosti, značajnoj ne samo za regrutiranje budućih znanstvenika, nego i za privlačenje u određena područja onih koji će ostati “samo” na diplomu. Značajna je i za obrazovanje širih slojeva populacije, a sve u cilju podizanja općega obrazovanja. Riječ je o elementu koji je od sredine prošloga stoljeća prisutan u SAD-u, kao i u nekim područjima Azije. Popularizacija znanosti u Europi zadnje desetljeće ulazi na mala vrata, a u Hrvatskoj je još uvijek uvelike nepoznat pojam.

Literatura

1. Almquist, E. M.; Angrist, S.; Mickelsen, R. (1980). Women's Career Aspirations and Achievements. College and Seven Years After. *Work and Occupations*, 7 (3):367–384.
2. Andres, L.; Adamuti-Trache, M.; Yoon, E. S.; Pidgeon, M.; Thomsen, J. P. (2007). Educational Expectations, Parental Social Class, Gender, and Postsecondary Attainment: A 10-Year Perspective. *Youth & Society*, 39 (2):135–163.
3. Ashford, S. J.; Lee, C. L.; Bobko, P. (1989). Content, causes, and consequences of job insecurity: A theory-based measure and substantive test. *Academy of Management Journal*, 32:803–829.
4. Babić, Z.; Matković, T.; Šošić, V. (2006). Structural Changes in Tertiary Education and Impacts on the Labor Market. *Privredna kretanja i ekonomska politika* 108:26–66.
5. Boudon, R. (1974). *Education, Opportunity, and Social Inequality. Changing Prospects in Western Societies*. New York: Wiley.
6. Bourdieu, P.; Passeron, J.-C. (1979). *The Inheritors: French Students and their Relations to Culture*. Chicago: University of Chicago Press.
7. Carpenter, P.; Western, J. (1983). The Facilitation of Attainment Aspirations. *Journal of Sociology*, 19 (2):305–318.
8. Coleman, J. C. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94:95–120.
9. Divjak, B. (2005). *Prvi koraci u bolonjskom procesu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
10. Eccles, J. S. (1983). Expectations, values and academic behavior. In: Spence, J. T. (Ed.). *The development of achievement motivation*. Greenwich, CT: JAL.: 283–331.
11. Ederer, P.; Schuler, P.; Willms, S. (2007). *Lisbon Council Policy Brief: European Human Capital Index, Central and Eastern Europe*. The Lisbon Council. http://www.lisbon-council.net/index.php?option=com_publications&task=view&id=14&Itemid=35
12. Erikson, R.; Goldthorpe, J. H.; Jackson, M.; Yaish, M.; Cox, D. R. (2005). *On class differentials in educational attainment*. *PNAS*, 102 (27):9730–9733.
13. Erlinghagen, M. (2008). Self-Perceived Job Insecurity and Social Context: A Multi-Level Analysis of 17 European Countries. *European Sociological Review*, 24 (2):183–197.
14. Furlong, A.; Biggart, A. (1999). “Framing choices”: A longitudinal study of occupational aspirations among 13- to 16-year olds. *Journal of Education and Work*, 12 (1):21–35.
15. Furlong, A.; Cartmel, F. (2004). *Vulnerable Young Men in Fragile Labour Markets: Employment, Unemployment and the Search for Long-Term Security*. York: Joseph Rowntree Foundation.
16. *Godišnjak 2007*. (2008). Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

17. Gottfredson, L. S. (1996). Gottfredson's theory of circumscription and compromise. In: Brown, D.; Brooks, L. (Eds.). *Career choice and development*. San Francisco: Jossey-Bass: 179–232.
18. Goldstein, K. (1995). *The Organism: A Holistic Approach to Biology Derived from Pathological Data in Man*. New York: Zone Books.
19. Ilišin, V.; Radin, F. (Ur.). (2007). *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
20. Lent, R. W.; Brown, S. D.; Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. In: Brown, D. et al. (Eds.). *Career choice and development*. San Francisco: Jossey-Bass.: 255–311.
21. Lučin, P. (2007). *Strateški okvir razvoja znanosti do 2010*. Drugi kongres hrvatskih znanstvenika iz domovine i inozemstva.
22. Lyon, E. S. (1996). Success with qualifications: Comparative perspectives on women graduates in the labour market. *Higher Education*, 31 (3):301–323.
23. Maslow, A. H. (1987). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
24. Mauno, S.; Kinnunen, Pykko, M. (2005): Does work-family conflict mediate the relation between work-family culture, and self-reported stress? Evidence from 5 Finish organizations. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 78:509–530.
25. Meri, T. (2008). *Statistics in Focus*. Eurostat. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-051/EN/KS-SF-08-051-EN.PDF
26. Montmarquette, C.; Cannings, K.; Mashedjian, S. (2002). How do young people choose college majors? *Economics of Education Review*, 21 (6):543–556.
27. OECD Thematic Review of Tertiary Education in Croatia 2006. (2006). OECD <http://www.oecd.org/dataoecd/42/17/38814548.pdf>
28. Polašek, O. (2007). *O sustavu znanstvenih novaka u Hrvatskoj*. (Doktorska disertacija). Zagreb: Medicinski fakultet sveučilišta u Zagrebu. <http://portal.connect.znanost.org/content/view/2591/>
29. Potočnik, D. (2007). Integracija mladih u tržište rada. U: Ilišin, V.; Radin, F. (Ur.). *Mladi: problem ili resurs?* Zagreb: Institut za društvena istraživanja: 85–105.
30. Powers, R.; Wojtkiewicz, R. (2004). Occupational Aspirations, Gender, and Educational Attainment. *Sociological Spectrum*, 24 (5):601–622.
31. Rochat, D.; Demeulemeester, J. L. (2001). Rational choice under unequal constraints: the example of Belgian higher education. *Economics of Education Review*, 20 (1):15–26.
32. Rojewski, J. W. (2005). Occupational aspirations: Constructs, meanings, and application. In: Brown, S. D.; Lent, R. W. (Eds.). *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. Hoboken, NJ: Wiley: 131–154.
33. Schoon, I.; Parsons, S. (2002). Teenage aspirations for future careers and occupational outcomes. *Journal of Vocational Behavior*, 60:263–288.
34. *Strateški okvir za razvoj 2006. – 2013*. (2006). Vlada Republike Hrvatske. <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=97>
35. Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In: D. Brown & L. Brooks & Associates (Eds.). *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice*. San Fransisco: Jossey-Bass: 197–261.
36. Whitehead, J. M. (1996). Sex stereotypes, gender identity and subjective choice at A-level. *Education Research*, 38 (2):147–160.
37. Woolnough, B. E. (1994). Factors affecting students choice of science and enigeering. *International Journal of Science Education*, 16 (6):659–676.
38. *Znanstvena i tehnologijska politika RH 2006. – 2010*. (2006). Vlada Republike Hrvatske. <http://www.strategija.hr/lgs.axd?t=16&id=204>

Dunja Potočnik

Institute for Social Research in Zagreb, Zagreb, Croatia

e-mail: dunja@idi.hr

Going to University: Motivation Structure and Expectations for Finding a Desired Job

Abstract

High education of the young population and their later employment are key resources of economic and social prosperity of a community. Numerous researches show that the starting point of this assumption, motivation for going to university, goes back to adolescence. The goal of our research is to find out what motivates students from the University of Zagreb to do their studies. According to our results, most students choose to study subjects they are interested in, they choose professions they love and where employment is high. Students are well aware of the situation on the job market and quite accurately assess their chances of employment. The following reasons cause problems with employment: low ranking of some professions and high unemployment, personal drawbacks (such as bad marks during studies), bad political situation, administrative problems and corruption. According to their expressed attitudes, students prove to be quite a homogeneous group; statistically relevant differences among students – regarding motivation for going to university and expected success in finding a job – are only related to their different fields of study.

Key words: students, motivation for going to university, professional goals, faculty, getting a job, chances of employment.

Received in November 2008

Accepted in December 2008